

John Habets schreef boek over de ontwaarding van de wereld

'Herwaarderen wat van ons samen is'

Mensen denken dat in de prijs van een product alle kosten zijn meegenomen. Maar veel kosten worden buiten de prijs gehouden. Denk aan de verontreiniging van het water, de grond en de atmosfeer. Zo pleegt de mensheid roofbouw op de aarde. John Habets schreef onlangs een boek over de oorzaken van een dominant en wereldwijd 'economisme'.

Theo Brand

Ongemerkt is een 'onteigening' op gang gekomen van wat van ons allemaal is, meent John Habets. Al jarenlang houdt hij zich bezig met sociaaleconomische vraagstukken. De in Brunssum woonachtige auteur benadrukt dat er maatschappelijke waarden zijn die in de economie niet meetellen tenzij er geprotesteerd

Overheden zitten vast aan 'de economie'

wordt. 'Ik denk aan bijvoorbeeld onze oerbossen, de Noordpool en de oceanen.'

Kun je dit concreter maken?

'In mijn boek noem ik als voorbeeld de waarde van traditionele kennis. Ik verwijs naar de Indiase wetenschapper en activiste Vandana Shiva. Zij zet zich al lange tijd in tegen patentering. Dat wordt door haar beschouwd als onteigening. Door patentering worden 'nieuwe' soorten rijst, katoen, soja of gemanipuleerde zaden het exclusieve eigendom van een bedrijf. Terwijl boeren eeuwenlang zaden hebben geselecteerd, gekweekt en veredeld. Maar deze traditionele kennis wordt niet beschermd. Alsof deze zaden en de eeuwenoude kennis, die erin besloten ligt, niemand toe komt en van nul en generlei waarde is. Terwijl die gezamenlijke kennis en kunde uiterst waardevol is! Aan deze 'onteigening' zit een hoge prijs, wordt duidelijk in mijn boek.

Wat we vooral niet moeten vergeten, aldus Vandana Shiva, is dat 'de echte waarde van het leven het leven zelf is.' 'Een ander voorbeeld is de visvangst met gigantische sleepnetten, die de bodem van de zeeën leegschrapen. Deze vorm van visvangst gaat gepaard met veel bijvangst; miljoenen gevangen vissen, haaien, dolfinen, schildpadden en vogels, die - voor een deel dood of verminkt - worden teruggegooid in de oceaan.'

Wat zegt dit over de rol van overheden?

'De industriële revolutie leidde tot een ingrijpende verandering. De econoom Karl Polanyi spreekt van 'de grote transformatie' waardoor natuur en arbeid een ander karakter kregen.

John Habets is schrijver van het boek **WAARDE(N)VOLLE WERELD**. Het boek is te bestellen via www.wereldlen.nl. Prijs € 17,95. Van zijn hand is ook het boek 'Over zelfgemaakte drempels' (2008), een zoektocht naar armoede in eigen land. Samen met Henk Gloudemans verzorgde John Habets tevens ook de redactie van het boek 'De voedselparadox' (2013).

Het zijn goederen geworden die te verhandelen zijn. Op de emissiemarkt kan 'het recht om te vervuilen' zelfs worden verhandeld.

Zo legt de economie 'stiekem' allerlei maatschappelijke kosten op het bordje van mensen en hun toekomst. Neem het Amazonegebied, het grootste regenwoud ter wereld, dat met al zijn rijkdom in snel tempo wordt opgeofferd aan de markt. En de kosten, die voortvloeien uit het wegvallen van deze kostbare leefgebieden en de verslechtering van het milieu? Men kijkt weg terwijl het gaat om een gemeenschappelijk erfgoed van de mensheid. Hetzelfde geldt voor onze oceanen.

In de bescherming van deze 'commons' ligt een zeer wezenlijke taak van overheden; een taak die echter weinig wordt gezien en weinig aandacht krijgt. Overheden schieten hier ernstig tekort, ook in hun onderlinge samenwerking en afstemming. De economie: daar draait het om. Laat de markt z'n gang maar gaan, dan komt alles goed, is het mantra.'

Wat is daar mis mee?

'We hebben te maken met een denkader dat wezenlijke maatschappelijke waarden miskent en allerlei maatschappelijke kosten veronachtzaamt. Steeds duidelijker wordt dat door een louter economisch denken de rol van de politiek verengd wordt en de ontwikkeling van samenlevingen in het gedrang komt. Het is bij uitstek aan overheden om maatschappelijke waarden te verdedigen en te koesteren, die het leven op aarde aangevaan en de moeilijke waard maken, nu en in de toekomst.'

'Problematisch is dat overheden zelf dit niet zo zien. Overheden zitten vastgeklonken aan 'de economie'. Die moet zorgen voor groei en werkgelegenheid. En als 'tegenprestatie' moet de markt zo onbelemmerd mogelijk zijn gang kunnen gaan. Overheden blijven 'met de wind meewaaien' terwijl deze tijd juist niét vraagt om een terugtrekkende overheid, die allerlei taken privatiseert en regels schrapt vooral ten behoeve van het bedrijfsleven. Integendeel. Markten kunnen

helemaal niet zonder overheidsregulering. De markt heeft van zichzelf geen moreel kompas.'

Herstelt het evenwicht zich op den duur niet vanzelf?

'Met de globalisering is in feite 'de beer losgebroken'. In mijn boek wijd ik een hoofdstuk aan het fenomeen van de vrijhandelsakkoorden. Wat ik waarneem is hoe multinationals van overheden miljarden aan schade-loosstelling vragen en krijgen voor geleden bedrijfsschade als gevolg van overheidsbesluiten. Maar die besluiten hebben juist tot doel de gezondheid en het welbevinden van hun burgers veilig te stellen.

'Hier zien we hoe de belangen van het bedrijfsleven en die van burgers steeds nadrukkelijker tegenover elkaar staan, waarbij aan het veiligstellen van de belangen van burgers opeens een flink prijskaartje blijkt te hangen. 'Neem de zaak Vattenfall versus de staat Duitsland. In 2012 heeft elektriciteitsproducent Vattenfall een arbitragezaak tegen Duitsland aangespannen. De Duitse regering heeft namelijk na de kernramp in Fukushima besloten om per 2022 over te gaan tot sluiting van de diverse kerncentrales. Je zou zeggen: de rampen in Tsjernobyl en Fukushima hebben overduidelijk aangetoond, dat er grote risico's aan kernenergie kleven met, als het tot een ramp komt, enorme kosten. De kosten verbonden aan de kernramp in Fukushima worden bijvoorbeeld geschat op bijna 150 miljard dollar! En die kosten komen ook nog eens voor rekening van de overheid en dus van zijn burgers. Geen enkele verzekeraar is namelijk bereid om dit soort risico's te verzekeren.

'Vanwege het besluit van Duitsland zijn twee kerncentrales van Vattenfall met onmiddellijke ingang gesloten: voor Vattenfall aanleiding om 3,7 miljard dollar van de Duitse staat te eisen, wegens gederfde inkomsten. Dat is vanuit bedrijfs oogpunt ook nog eens goed te verdedigen. Maar de burger is wel de dupe! En dit is nog maar één voorbeeld. 'Toch blijven overheden vrijhandelsakkoorden sluiten, die dit soort claims

mogelijk maken buiten de gewone rechtsgang om. Dit ongemakkelijke 'dienen van twee heren' kent een hoge prijs, waarbij burgers het nakijken hebben. En erger nog: de dreiging van dit soort claims maakt het voor regeringen moeilijker om besluiten te nemen met het oog op de gezondheid en het welzijn van zijn burgers.'

Waar zie je de oplossing ontstaan?

'De markt op zichzelf is blind voor (maatschappelijke) waarden en kosten. Een herbezinning op de rol en positie van de overheid is daarom meer dan gewenst. Het water, de lucht, de oceanen, de Noordpool, de oerbossen, de atmosfeer en de grondstoffen behoren immers toe aan de mensheid als geheel. 'In mijn boek sluit ik aan bij initiatieven van *Sharing The World's Resources*

het winnen van het (economische) machtsblokken-denken, dat nu de verhoudingen wereldwijd domineert. Hoopgevend zijn de vele initiatieven die van onderop gestalte krijgen en waarbij het besef van de ene mensheid op de achtergrond meespeelt. In mijn boek beschrijf ik enkele van deze initiatieven.

'Wat ook hoop geeft is dat de publieke opinie gevoed wordt door wakkere burgers en initiatieven van onderop die stem geven aan mensen van vlees en bloed en wezenlijke maatschappelijke waarden, die in de verdrukking zijn geraakt. Zo wordt een belangrijke stap gezet richting het stoppen van de ontwaarding van de wereld. De wereld, die we als mensheid in pacht hebben gekregen, kan zo de waardevolle wereld blijven die ze altijd was.'

Markten kunnen niet zonder regulering

(STWR) om te komen tot onder meer een 'Global Commons Trust' onder de vlag van de (hervormde) Verenigde Naties, waarin de hulpbronnen die de wereld rijk is, worden ondergebracht. Dit naast een meer evenwichtige verdeling van de welvaart en de financiële middelen in de wereld, via onder meer het invoeren van belastingen op financiële transacties, het voorkomen van belastingontwijking, het heffen van belasting op vervuilende brandstof en het verminderen van schadelijke subsidies.

'Politici, bedrijven en burgers moeten vooral gaan beseffen dat zij deel uitmaken van de grote familie die we mensheid noemen. Alleen een dergelijk besef kan en zal

'Elles nos ignoran' is de titel van de kleurrijke schildering op de kaff van het boek **WAARDE(N)VOLLE WERELD**. De woorden betekenen 'ze negeren ons' of 'ze zien ons niet staan'.

